

'WE PROBEREN NOOIT IN GOED OF FOUT TE DENKEN'

Op 27 september organiseert de VO-raad de werkconferentie 'VO2020 Werkt!'. Een bijzondere rol is weggelegd voor de theatergroep PlayBack, die met interactief en educatief theater ook rond gevoelige thema's de dialoog op gang weet te brengen. Artistiek directeur Kim Zonneveld over het wat en hoe van 'een geoliede machine'.

Tekst: Martijn Laman

De deelnemers aan 'VO2020 Werkt!' gaan zelf aan de slag met de thema's talentontwikkeling en professionalisering van de schoolorganisatie.

Wat kunnen ze verwachten?

"Zonder meteen alles te verklappen: ik wil de thema's die aan de orde komen in elk geval relateren aan hoe de leerling in school staat. Dat moeten we nooit uit het oog verliezen, ook niet bij grote veranderingen in het onderwijs. En natuurlijk hoop ik dat mensen zich vooral zullen herkennen in de personages die wij neer gaan zetten. We zullen zeker gebruiken dat verandering van je organisatie altijd turbulentie met zich meebrengt: de mensen die niet willen veranderen en de mensen die staan te popelen. Vanuit die situatie komen de leuke momenten in de voorstelling vanzelf. Uiteindelijk hoop ik dat we het in essentie gaan hebben over dromen, en hoe je die samen waar kunt maken."

Waarom slaagt juist theater er kennelijk in om lastige thema's bespreekbaar te maken?

"Het is een manier bij uitstek om inzicht te krijgen in menselijk gedrag, zoals kunst in het algemeen is. Dat is één. Daarnaast gaat theater niet uit van één waarheid. Het laat juist verschillende perspectieven naast elkaar bestaan. Doe daar herkenbaarheid en humor bij, dan heb je voor mij de ingrediënten die theater een perfect middel maken als het gaat om dilemma's rond gedrag of emoties."

Hoe komt het toch dat wij mensen sommige dingen maar zo moeilijk met elkaar kunnen bespreken?

"Ik denk dat we nog steeds niet gewend zijn om onze eigen ideeën over goed en fout los te laten als we met elkaar communiceren. Absoluut denken is op veel gebieden waardevol - 'Als ik beter mijn best doe, haal ik die voldoende' - maar als het gaat over ethiek, over normen en waarden, zit het juist in de weg. Rond de onderwerpen waarmee wij bezig zijn, bestaan nog veel taboes, sociale druk en morele oordelen: dit is juist, dat niet. Dat kan leiden tot schaamte, je anders voelen, anderen als anders zien, oordelen over anderen. Dat maakt het moeilijk om te communiceren. Terwijl je de mening van de ander ook gewoon als een andere benadering kunt zien. Dat we toch die neiging tot absoluut denken hebben, is misschien omdat we onszelf willen beschermen, bang zijn iets te verliezen. Sommige jongeren zitten bijvoorbeeld echt vast in een machocultuur. Dan moeten wij als toneelgroep heel hard werken om ze te... *verrassen*. Om iets anders bij hen los te maken: hoe kan ik ze toch laten lachen, of ze toch laten inzien dat wat zij zeggen voor een ander misschien een beetje raar is? We proberen nooit in goed of fout te denken. Wat we wel proberen, is met jongeren een echt gesprek aan te gaan. Dat lukt 99 procent van de tijd."

‘We gaan in ons werk uit van verschillende vormen van interactief theater en gesprekstechnieken’

Julie treden vooral op scholen op. Wat komt er bij zo’n voorstelling kijken?

“Veel. Voor de ontwikkeling van een voorstelling hebben we zó vijftiengint repetities nodig. We kunnen niet ‘komende week even iets doen over discriminatie’. Daar lopen we nog weleens tegen aan. Wil je goed theater, wil je die scherpe, genuanceerde scène die het dilemma heel duidelijk weergeeft, dan moet je repeteren. Het stelt de acteurs in staat om kennis te maken met hun personage, na te denken over de verschillende kanten van het onderwerp. En om te ontdekken ‘Oei, zo kan ik het beter niet doen.’ Een groot deel van ons werk is de herhaling, het reproduceren van voorstellingen met toch telkens weer een zelfde impact. We spelen honderden keren per jaar. In die zin zijn we een geoliede machine. Toch loopt het ook wel eens niet. Dan is bijvoorbeeld de groepsdruk zo groot dat het publiek zich afzijdig houdt of er niet voor wil gaan zitten. Dan denk ik wel even: sh... Maar we blijven ons ontwikkelen. Doordat elke voorstelling anders verloopt, is er een voortdurende wisselwerking tussen de praktijk en onze methodiek. Interessante vragen

‘Absoluut denken is op veel gebieden waardevol, maar bij ethiek zit het juist in de weg’

vanuit het ene publiek kunnen we weer stellen aan een volgend publiek. Als een leerling een ludiek idee heeft over de omgang met pestgedrag, kan dat ook van pas komen in een volgende voorstelling: ‘Wat vinden jullie?’”

Hoe verschillend benaderen jullie leerlingen, ouders en onderwijsprofessionals?

“Mensen zijn mensen. Het draait in ons werk altijd om bepaalde elementen: herkenbaar zijn, een scherp dilemma neerzetten, de goede vragen stellen, iedereen spreektijd geven, humor gebruiken om het veiliger te maken. Daar kun je binnen onze methodiek niet omheen. Wel moet je zorgen dat je op het niveau van je publiek zit. Mensen moeten het gevoel hebben: dit gaat over mij. We gaan in ons werk uit van verschillende vormen van interactief theater en gesprekstechnieken. We willen ons publiek niet alleen vermaken of aanzetten tot nadenken, maar een stap verder gaan: we zetten ook aan tot anders handelen. Dat doen we door op de vloer herkenbare situaties te creëren waar het publiek over mee kan denken of waarbij het iets zelf kan uitproberen. In onze scènes is altijd helder wie wie is en brengen we de complexe groepsdynamiek zo goed mogelijk in beeld. Onze verhalen lijken op de eigen werkelijkheid van ons publiek. Dat helpt je als toeschouwer om sneller naar je eigen gedrag en eigen verantwoordelijkheid in die situatie te kijken en aan te voelen waarom personages

'Het zou fantastisch zijn als er in het onderwijs standaard een uitlaatklep was voor dat vat vol emoties'

eigenlijk doen wat ze doen. Dat zet niet alleen aan tot begrip voor de ander, maar ook tot begrip voor jezelf.”

Kunnen scholen ook iets hebben aan de methodiek *achter de voorstellingen*?

“Leuke gedachte. Er komen bij voorstellingen weleens docenten op ons af: ‘Hoe kan het nou dat jullie dit gesprek hier in een middagje op gang brengen, terwijl ik daar een jaar over doe?’ Er is alleen wel een flink verschil tussen onze methodiek op zich en een goed gebruik ervan. Dat luistert nauw. Het wordt al snel belerend, of te resoluut, of gewoon saai. En dat is waarom we professionele acteurs inzetten. In onze trainingen voor ouders en professionals in het onderwijs delen we al onze kennis over communicatie en groepsdynamica en de ervaring met jongeren die we de afgelopen tien jaar hebben opgedaan.”

Moet er in het onderwijs niet standaard plaats zijn voor wat jullie doen?

“Dat zou fantastisch zijn: een uitlaatklep voor dat vat vol emoties, al die situaties die niemand begrijpt en waarmee iedereen daarom maar doorleeft. Ik denk ook dat dat mogelijk is. We voelen dat een onderwerp als pesten door onze persoonlijke aanpak bij de docenten-trainingen en ouderavonden echt gedragen gaat worden. In zo'n training gaat het ook over die docent zelf, in zijn docententeam: voel ik mij veilig, kan ik mezelf zijn? Dan gaat het ook bij docenten veel meer leven dan wanneer een docent opdracht krijgt om eens een les aan dat thema te wijden.” ■

KIM ZONNEVELD

Studeerde in 2003 af aan de Academie voor Drama in (toen nog) Eindhoven. Ging als jonge theatermaker aan de slag bij *De wetten van Kepler*, een toneelgezelschap in Den Bosch dat met zijn muzikale voorstellingen een vrij jong publiek trok. Werkte ook voor Toneelschuur Producties en draagt sinds de oprichting (2006) bij aan het interactieve en educatieve theater van toneelgroep PlayBack. Eerst als speler en regisseur, nu als artistiek directeur: “PlayBack is de rode draad in mijn carrière”. Zonneveld werkte ook mee aan een digitaal lesprogramma waarmee docenten zelf met scènes aan de slag kunnen. Ze is moeder van twee kinderen.

🌐 Meer weten over PlayBack?
Ga naar www.tgplayback.nl

27 SEPTEMBER 2016: 'VO2020 WERKT!'

Tijdens de werkconferentie worden deelnemers uitgedaagd na te denken over hun ambities en hoe ze deze omzetten naar de praktijk. Dat gebeurt via intensieve uitwisseling met collega's en het interactieve theater van PlayBack. Voor de gelegenheid maakt de theatergroep een programma speciaal voor schoolleiders. Deelnemers werken samen met collega's intensief aan het oplossen van knelpunten die zij zelf ervaren in het onderwijs. Hoe om te gaan met kansen-ongelijkheid of het aanbieden van diploma's op maat? Hoe wordt de doorstroom naar het vervolgonderwijs effectiever? En hoe zijn de antwoorden op al deze

vragen te koppelen aan HRM-beleid en inrichting van de organisatie? Zulke vragen spelen natuurlijk niet alleen voor teamleiders, schoolleiders, en onderwijsbestuurders maar bijvoorbeeld ook voor hr-medewerkers en docenten met extra taken in hun pakket.

🌐 De conferentie vindt plaats in De Fabrique, in Utrecht. Deelname is kosteloos.
Direct aanmelden? Ga naar www.vo2020.nl/werkt.

@ Meer informatie: VO2020@congresbureau.nl of 030 275 96 21.